

Az Alkotmánybíróság döntésének tájékoztató jelleggel közzétett, nem hivatalos szövege. A hivatalos közzétételre a Magyar Közlönyben, illetve az Alkotmánybíróság Határozatai című hivatalos lapban kerül sor.

III/1705/2025.

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítása iránti bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a pénzübeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos 23. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenes volt.

2. Az alaptörvény-ellenessé nyilvánított rendelkezés nem alkalmazható a Veszprémi Törvényszék előtt 13.K.700.479/2025. számon és a Miskolci Törvényszék előtt 17.K.700.249/2025. számon folyamatban lévő ügyekben, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő, ugyanilyen tárgyú ügyben.

Az Alkotmánybíróság e határozatát a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

Indokolás

I.

- [1] 1. A Veszprémi Törvényszék bírása (a továbbiakban: indítványozó1) az előtte folyamatban lévő 13.K.700.479/2025. számú, közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránt indított peres eljárásban az eljárás felfüggesztése mellett az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság a pénzübeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendeletnek (a továbbiakban: Vhr.) az indítványozó1 végzése meghozatalakor (2025. június 19. napján) hatályos 23. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességét állapítsa meg, azt semmisítse meg, és alkalmazását zárja ki az indítványozó1 előtt folyamatban levő perben, tekintettel arra, hogy álláspontja szerint a támadott jogszabályi rendelkezés ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésével.

- [2] 1.1. Az alapügyben megállapított tényállás szerint a 2017-ben született kiskorú gyermek 2022. augusztus 30-án egy közúti közlekedési balesetben súlyosan megsérült, súlyos fogyatékoságát először a 2022. október 17-én kiállított szakorvosi igazolás állapította meg. A közúti balesetet követően a gyermek szülei elhunytak, az alperes hatóság 2022. október 6. napján kelt határozatával a gyermek nagyszüleit rendelte ki a gyermek gyámjául, a nagyszülők pedig a gyermeket a szükséges kórházi kezeléseket követően, 2023. január 26. napjától a saját háztartásukban nevelik, gondozzák.
- [3] Az alapügy felperese (a gyermek nagymamája) 2025. március 21. napján terjesztett elő kérelmet gyermekek otthongondozási díjára (a továbbiakban: gyod) való jogosultság megállapítása iránt, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.) 39. §-a alapján, a gondozott személy Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 8:1 § (1) bekezdés 2. pontja szerinti hozzátartozójaként.
- [4] Az alperes járási hivatal a kérelmet 2025. március 28. napján kelt FE/07/EHGY/00427-3/2025. ügyszámú határozatával elutasította, tekintettel arra, hogy bár a gyod-ra való jogosultság törvényi feltételei egyebekben teljesültek, a felperes a kérelmét a szülők 2022 augusztusában bekövetkezett halálát követő három hónapon túl terjesztette elő, mely határidőt a Vhr. határozat meghozatalakor hatályos 23. § (4) bekezdése írta elő. Az alperes járási hivatal határozatában utalt arra, hogy jogszabályi felhatalmazás hiányában a kérelem elbírálása során méltányosságot nem gyakorolhat.
- [5] A felperes keresetet terjesztett elő az alperes határozatával szemben, melyben (egyebek között) az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését is indítványozta, az Alaptörvény XV. cikk (1) és (5) bekezdésének, valamint XVI. cikk (1) bekezdésének a sérelme miatt. Az alperes hatóság védiratában úgy nyilatkozott, hogy az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését nem ellenzi.
- [6] 1.2. Az indítványozó álláspontja szerint a Vhr. perben alkalmazandó (2025. június 30. napjáig hatályos) 23. § (4) bekezdése ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésével, az alábbiak szerint. Az Alkotmánybíróság előbb az 5/2023. (VI. 6.) AB határozatával (a továbbiakban: Abh1.), majd a 22/2024. (XII. 23.) AB határozatával (a továbbiakban: Abh2.) állapította meg a Szocvtv. 39. § (1) bekezdésének „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de” fordulata alaptörvény-ellenességét, és rendelkezett annak megsemmisítéséről (az Abh1.-ben *ex nunc* hatállyal, 2023. június 6. napjával, az Abh2.-ben *ex tunc* hatállyal, 2023. július 22. napjával). A felperes kérelmének előterjesztésekor ennek megfelelően a Szocvtv. már nem tartalmazta feltételként, hogy a gyod-ra való jogosultságot a(z elhunyt) szülő részére korábban megállapítsák.
- [7] A Vhr. 2019. január 1. napjával (a gyod intézményének bevezetésétől kezdődő hatállyal) akként rendelkezett, hogy a szülőn kívüli hozzátartozók a gyod iránti kérelmüket a Szocvtv. 39. § (1) bekezdése szerinti körülmények bekövetkezéséről

számított három hónapon belül nyújthatják be, mely határidőt a Vhr. 2023. július 28. napjától hatályos rendelkezése is megtartotta (a rendelkezés jelentős szövegszerű módosulása a három hónapos határidőt nem érintette). Az indítványozó1 álláspontja szerint a Vhr. eredeti jogalkotói szándéka alkotmányosan igazolható lehetett, tekintettel arra, hogy a Szocvtv. gyod-ra vonatkozó szabályozása eredetileg feltételként támasztotta, hogy a szülő gyod-ra való jogosultságát korábban már megállapítsák. Ezt a megközelítést az is alátámasztja az indítványozó1 szerint, hogy miután a Szocvtv. 39. § (1) bekezdése a szülői felügyeleti jog szünetelése, illetőleg bíróság általi megszüntetése esetén már nem követelte meg a szülő gyod-ra való jogosultságának előzetes megállapítását, a Vhr. is ennek megfelelően módosult.

- [8] Azáltal azonban, hogy az Abh1. és az Abh2. rendelkezéseinek megfelelően a Szocvtv. immáron nem követeli meg a szülő gyod-ra való jogosultságának előzetes megállapítását a szülő halála és egészségi állapotának megromlása esetén sem, a Vhr. 23. § (4) bekezdése az indítványozó1 szerint sérti az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdését, az Abh1. és az Abh2. rendelkezéseiből egyenesen következően. Az Alkotmánybíróság ugyanis megállapította, hogy az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szempontjából homogén csoportnak a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti azon hozzátartozók tekinthetők, akik a gyermekkel közös háztartásban tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket nevelnek, a szülő pedig vagy objektív módon nem tudja a gyermeket nevelni (halál, egészségi állapot), vagy arra nem jogosult (szülői felügyeleti jog szünetelése, megszüntetése). A Vhr. 2025. június 30. napjáig hatályos (és így az Alkotmánybíróság eljárására okot adó perben alkalmazandó) rendelkezése értelmében azonban a szülő halála vagy egészségromlása esetén az igényérvényesítés a körülmény bekövetkezésétől számított három hónapos határidőhöz kötött, ezzel szemben a szülői felügyeleti jog szünetelése vagy megszüntetése esetén a hozzátartozói igényérvényesítésnek nincs határideje. Az indítványozó1 álláspontja szerint ennek a különbségtételnek nincs objektív, észszerű indoka, a szabályozás eredményeként pedig azok a hozzátartozók, akik a szülő halála vagy akadályoztatása miatt gondozzák a gyermeket, hátrányosabb helyzetbe kerülnek, mint azok, akik a gondozási feladatot a szülői felügyeleti jog szünetelése, illetőleg megszüntetése miatt vették át.

- [9] 2. A Miskolci Törvényszék bírása (a továbbiakban: indítványozó2) az előtte folyamatban lévő 17.K.700.249/2025. számú, közigazgatási határozat felülvizsgálata iránt indított peres eljárásban az eljárás felfüggesztése mellett az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság a Vhr. indítványozó2 végzése meghozatalakor (2025. június 30. napján) hatályos 23. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességét állapítsa meg, azt semmisítse meg, és alkalmazását zárja ki az indítványozó2 előtt folyamatban levő perben, tekintettel arra, hogy álláspontja szerint a támadott jogszabályi rendelkezés ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésével.

- [10] 2.1. Az alapügyben megállapított tényállás szerint a gondozott személy felnőttkorú, súlyosan halmozottan fogyatékos személy, akinek a szülei egymást követően 1990-ben elhunytak, őt azóta a gondozott személy nagynénje (az alapügy felperese) a saját háztartásában neveli, gondozza. A felperes a szülők halálát követően az akkor még kiskorú gondozott személy gyámjaként is kijelölésre került, 2020 óta pedig a gondozott személy cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alatt áll, gondnoka ugyancsak a felperes.
- [11] A felperes 2024. január 31. napján terjesztett elő kérelmet a gyod-ra való jogosultság megállapítása iránt, a Szocvtv. 39. §-a alapján, a gondozott személy Ptk. 8:1 § (1) bekezdés 2. pontja szerinti hozzátartozójaként. Az alperes járási hivatal 2024. március 26. napján kelt HE-04/ESZEUR/00466-7/2024. iktatószámú határozatával a felperes kérelmét elutasította, tekintettel arra, hogy a gondozott személy vér szerinti szülei részére a gyod-ra való jogosultság korábban nem került megállapításra, ami pedig a gyod hozzátartozó részére történő megállapításának törvényi előfeltétele.
- [12] A határozattal szemben a felperes keresetet terjesztett elő, a perben pedig az indítványozó2 kezdeményezésére az Alkotmánybíróság az Abh2.-vel ismételten megállapította a Szocvtv. 39. § (1) bekezdés a) pontja „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de” fordulata alaptörvény-ellenességét, és azt a hatálybalépésére visszamenőleges hatállyal, 2023. július 22. napjával megsemmisítette, továbbá rendelkezett a megsemmisített rendelkezés alkalmazásának általános kizárásáról is.
- [13] Az Alkotmánybíróság határozatának meghozatalát követően az alperes hatóság a határozatát visszavonta, majd eljárást indított a gyod-ra való jogosultság elbírálása érdekében, amely során szakértőt rendelt ki, szakmai véleményt szerzett be. A beszerzett szakmai vélemény szerint a gondozott személy önellátásra nem képtelen, ezért az alperes hatóság 2025. március 7. napján kelt HE-04/ESZEUR/55-9/2025. iktatószámú határozatával a felperes kérelmét elutasította.
- [14] Az indítványozó2 felhívására a felperes a keresetét kiterjesztette az alperes hatóság újonnan meghozott határozatára is, és azt állította, hogy a gondozott személy önellátásra képtelen állapotban van. A felperes keresetének kiterjesztését követően az alperes hatóság 2025. április 11. napján kelt HE-04/ESZEUR/55-14/2025. számú határozatával a korábban meghozott határozatát kiegészítette és egységes szerkezetbe foglalta. A kiegészített határozat szerint a felperes azért sem jogosult gyod-ra, mert a Vhr. 23. § (4) bekezdése 2023. július 28. napján lépett hatályba, melyre tekintettel a felperesnek ezen időponttól számított három hónapon belül lett volna csak lehetősége a gyod iránti kérelem benyújtására, mely határidőt a felperes elmulasztotta. A felperes keresetét az alperes ezen határozatára is kiterjesztette.
- [15] 2.2. Az indítványozó2 álláspontja szerint a Vhr. perben alkalmazandó, 2025. június 30. napjáig hatályos 23. § (4) bekezdése ellentétes a XV. cikk (1) bekezdéséből fakadó követelményekkel. Az indítványozó2 szerint (figyelemmel az Alkotmánybíróság gyod-

dal kapcsolatos korábbi határozataira, az Abh1.-re és az Abh2.-re) homogén csoportnak azon, a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontjában foglalt hozzátartozók tekinthetők, akik a gyermekkel közös háztartásban tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket nevelnek. A Vhr. támadott rendelkezése ezen homogén csoporton belül tesz önkényes, alkotmányosan nem igazolható különbséget akkor, amikor csak a Szocvtv. indítvány előterjesztésekor (2025. június 30. napjáig) hatályos és az Alkotmánybíróság eljárására okot adó perben alkalmazandó 39. § (1) bekezdés a) pontja szerinti esetekben (a szülő meghal vagy a gyermek állandó és tartós gondozásában a saját egészségi állapotára figyelemmel akadályozottá vált) írja elő a három hónapos igényérvényesítési határidőt, a b) pont szerinti esetekben azonban ilyen határidő nincs. Az indítványozó² álláspontja szerint a gyodot bevezető jogszabály indokolásából egyértelműen az következik, hogy a jogalkotó a jogosulti körbe tartozó személyeket a hosszas ápolásra tekintettel kívánja méltányolható ellátásban részesíteni. Azáltal azonban, hogy a homogén csoporton belül a jogalkotó alapos indok nélkül különbséget tett, oly módon alkalmazott hátrányos megkülönböztetést, hogy az észszerűen nem magyarázható, annak okát a jogalkotó sem jelölte meg. Az indítványozó² arra is utalt, hogy bár a gyod 2019. január 1. napjával került bevezetésre, az Abh1. meghozataláig valójában azon hozzátartozók ki voltak zárva a gyod-ra való jogosultság köréből, akik a szülő halála miatt igényelték volna a saját nevükben az ellátást, azonban a szülők anélkül hunytak el, hogy a gyodot számukra megállapították volna. Ez pedig egyben azt is jelenti, hogy bár ezen hozzátartozók formálisan 2019. január 1. napjától kezdődően három hónapon belül igényelhetnék volna a gyod-ot, azonban ténylegesen a Szocvtv. utóbb alaptörvény-ellenesnek talált rendelkezése miatt arra mégsem voltak jogosultak – azaz a Vhr. által támasztott feltétel is éppúgy lehetetlen feltétel, mint ahogyan azt az Abh1.-ben és az Abh2.-ben a Szocvtv. rendelkezésével összefüggésben is megállapította az Alkotmánybíróság.

- [16] 3. Az Alkotmánybíróság az indítványokat tárgyi összefüggésükre tekintettel az Abtv. 58. § (2) bekezdése, valamint az Ügyrend 34. § (1) bekezdése alapján egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

II.

Az Alkotmánybíróság az alábbi alaptörvényi, illetőleg jogszabályi rendelkezések alapján hozta meg döntését.

- [17] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezése:

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.”

[18] 2. A pénzübeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól szóló 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet indítványokkal érintett, 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos rendelkezése:

„23. § (4) A szülőön kívüli más hozzátartozó a gyermekek otthongondozási díja megállapítása iránti kérelmet az Szt. 39. § (1) bekezdése szerinti körülmények – ide nem értve a szülő szülői felügyeleti joga Ptk. 4:186. § (1) bekezdés a), c), e) vagy h) pontja vagy 4:186. § (2) bekezdése szerinti szünetelésének, illetve bíróság általi megszüntetésének esetét – bekövetkezésétől számított három hónapon belül nyújthatja be.”

[19] 3. A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény indítványokkal érintett, 2023. július 22. és 2025. június 30. között hatályos rendelkezése:

„39. § (1) A gyermekek otthongondozási díjára való jogosultság – a 38. §-ban a gyermekre meghatározott feltételek teljesülése esetén – a szülőön kívül a gyermek más, a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója [Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pont] számára is megállapítható, ha

a) a szülő meghalt, vagy a gyermek állandó és tartós gondozásában a saját egészségi állapotára figyelemmel akadályozottá vált, vagy

b) a szülő szülői felügyeleti joga a Ptk. 4:186. § (1) bekezdés a), c), e) vagy h) pontja vagy 4:186. § (2) bekezdése alapján szünetel, illetve azt a bíróság megszüntette.”

III.

[20] A bírói kezdeményezések megalapozottak.

[21] 1. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b*) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bírói kezdeményezések az Abtv. 25. §-ában és 52. §-ában előírt feltételeknek az alábbiak szerint tesznek eleget {vö. 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, Indokolás [8]–[24]; 2/2016. (II. 8.) AB határozat, Indokolás [26]–[28]; 3064/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [8]–[13]}.

- [22] A Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos, indítványokkal támadott rendelkezését az eljárásokban alkalmazni kell, az eljárások felfüggesztése megtörtént. Az indítványozók kezdeményezték a támadott jogszabályi rendelkezés alaptörvényellenességének megállapítását, az indítványok előterjesztésekor még hatályos rendelkezés megsemmisítését, és a jogszabályi rendelkezés egyedi ügyben történő alkalmazása kizárását.
- [23] 2. Az Alkotmánybíróság észlelte, hogy a jogalkotó mind a Szocvtv. 39. § (1) bekezdését, mind pedig a Vhr. 23. § (4) bekezdését 2025. július 1. napjától kezdődő hatállyal módosította, a módosításhoz pedig a korábban hatályos jogszabályi rendelkezések alkalmazását szabályozó átmeneti rendelkezés nem kapcsolódik. Tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság eljárására okot adó közigazgatási peres eljárásokban a Vhr. 23. § (4) bekezdésének 2023. július 28. napja és 2025. június 30. napja között hatályos szövegváltozatát kellett alkalmazni, ezért az Alkotmánybíróság (figyelemmel az Abtv. 25. §-a szerinti bírói kezdeményezés alkotmányos szerepére és az indítványhoz kötöttség elvére is) jelen esetben kizárólag a Vhr. korábban hatályos, az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyekben alkalmazandó rendelkezése alkotmányossági vizsgálatát végezte el.
- [24] 3. A jogalkotó szándéka szerint a gyod (i) a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermek saját háztartásában történő nevelését, gondozását ismeri el és honorálja; (ii) a gyermek életkorára tekintet nélkül; (iii) főszabály szerint a gyermek vér szerinti vagy örökbefogadó szülője számára; azonban (iv) a vér szerinti vagy örökbefogadó szülő meghatározott okokból történő kiesése esetén (halál, a gyermek állandó és tartós gondozásának akadályozottsága a szülő egészségi állapota miatt, szülői felügyeleti jog szünetelése, szülői felügyeleti jog megszüntetése) a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozó is jogosult lehet az ellátásra (Abh2., Indokolás [13], a jogalkotói indokolást idézi: Abh1., Indokolás [15]-[16]).
- [25] Az Alkotmánybíróság az Abh1.-ben és az Abh2.-ben azért semmisítette meg a Szocvtv. 39. § (1) bekezdésének „a szülőnek az ellátásra való jogosultságát a gyermekre tekintettel korábban már megállapították, de” fordulátát, mert (i) a gyod szabályozásával összefüggésben az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szempontjából homogén csoportnak mindazon, a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti hozzátartozók tekinthetők, akik a gyermekkel közös háztartásban tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket nevelnek, a szülő pedig objektív módon nem tudja a gyermeket nevelni, vagy pedig arra nem jogosult, és (ii) egyes esetekben a gyermeket a saját háztartásában ténylegesen gondozó hozzátartozó annak ellenére nem válhatott jogosulttá a gyod-ra, hogy az ellátást a szülő nem vette (nem vehette) igénybe, ráadásul a szülő gyod-ra való jogosultsága hatósági megállapításának elmaradása még csak szülői önhibát sem feltételezett (így például a szülő cselekvőképtelensége vagy halála esetén, és akkor, ha a gyod-ra való jogosultságot

megalapozó egészségi állapot csak utóbb kerül megállapításra). Ráadásul ezen feltétel teljesülésére a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket a saját háztartásában gondozó hozzátartozónak semmilyen ráhatása nem volt (hiszen azt csak a vér szerinti vagy örökbefogadó szülő teljesíthette még azt megelőzően, hogy a hozzátartozó megkezdte a gyermek saját háztartásában való gondozását), és az adott esetben (például a szülő halála esetén) utólag sem volt pótolható (Abh1., Indokolás [17] és [20], összefoglalóan: Abh2., Indokolás [15]). A szabályozás ugyanis „alkotmányosan elfogadható, észszerű indokolás nélküli különbségtételt valósít meg a homogén csoporton belül azáltal, hogy különbséget tesz azon esetek között, amikor a hozzátartozó a szülő halála vagy egészségromlása, illetve a szülői felügyeleti jog szünetelése vagy megszüntetése miatt gondozza saját háztartásában a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket.” (Abh2., Indokolás [26]).

- [26] 4. A Vhr. indítvánnyal támadott (2023. július 28. és 2025. június 30. között hatályos) rendelkezése értelmében a hozzátartozó a gyod megállapítása iránti kérelmet a szülő halála vagy egészségromlása esetén ezen ok bekövetkezésétől számított három hónapon belül nyújthatta be, mely három hónapos határidő nem vonatkozott a szülői felügyeleti jog szünetelésének, illetőleg bíróság általi megszüntetésének eseteire (amikor is semmilyen határidő nem állt rendelkezésre a gyod megállapítása iránti kérelem előterjesztésére).
- [27] 4.1. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmának sérelme egymással azonos vagy jogi értelemben összehasonlítható helyzetben levő, homogén csoporton belül állapítható meg. Az Alkotmánybíróság (fenntartva az Abh1.-ben és az Abh2.-ben tett megállapításait) a gyod szabályozásával összefüggésben az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szempontjából homogén csoportnak mindazon, a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti hozzátartozók tekinthetők, akik a gyermekkel közös háztartásban tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket nevelnek, a szülő pedig objektív módon nem tudja a gyermeket nevelni, vagy pedig arra nem jogosult.
- [28] 4.2. Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése sérelme akkor állapítható meg, ha a jogi szabályozás az egymással összehasonlítható helyzetben lévő jogalanyok között anélkül tesz különbséget, hogy annak tárgyilagos mérlegelés szerinti észszerű indoka lenne, vagyis az önkényes {lásd például: 25/2024. (XII. 30.) AB határozat, Indokolás [80]}.
- [29] A Szocvtv. 39. § (1) bekezdése értelmében (ideértve annak mind a korábban hatályos, mind pedig a 2025. július 1. napjától hatályos szövegváltozatát is) a vér szerinti vagy örökbefogadó szülő helyett a Ptk. 8:1. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti hozzátartozó négy esetben igényelheti a gyod-ot: (i) ha a szülő meghalt; (ii) ha a szülő a gyermek állandó és tartós gondozásában saját egészségi állapota miatt akadályozottá vált; (iii) ha a szülő szülői felügyeleti joga a Ptk. 4:186. § (1) bekezdés a), c), e) vagy h) pontja

vagy a 4:186. § (2) bekezdése alapján szünetel; és (iv) ha a szülő szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette.

- [30] A Vhr. 2025. június 30. napjáig hatályos 23. § (4) bekezdése értelmében a hozzátartozó a gyod megállapítása iránti kérelmet a fenti (i) és (ii) esetekben az adott körülmény (szülő halála vagy egészségi állapot miatti akadályoztatása) bekövetkezésétől számított három hónapon belül nyújthatta be, míg a fenti (iii) és (iv) esetekben a jogalkotó a gyod megállapítása iránti kérelem előterjesztésére semmilyen határidőt nem szabott.
- [31] Egyfelől, sem a szülő halála, sem pedig a szülő egészségromlása nem tekinthető olyan körülménynek, mely azonnal és automatikusan megnyitná a hozzátartozó gyod-ra való jogosultságát, részben azért, mert egyáltalán nem szükségszerű, hogy a gyermek a szülő halálának időpontjában már tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos legyen, részben pedig azért, mert a hozzátartozó majd csak a szülő halálát vagy egészségromlását követően fogja a gyermeket a gyermekkel közös háztartásban gondozni, ami a gyod-ra való jogosultság megállapításának alapvető feltétele. Az Alkotmánybíróság e körben kifejezetten utal arra, hogy az indítványozó¹ által előterjesztett bírói kezdeményezés alapjául szolgáló tényállásban a gondozott gyermek szülei 2022 augusztusában hunytak el, a gyermek súlyos fogyatékoságát 2022. október 17-én állapították meg, a felperes azonban a gyermeket csak 2023. január 26. napjától kezdődően (azaz 2022 augusztusához képest több, mint három hónappal későbbi időponttól kezdődően) ápolja és gondozza saját háztartásában, ekként a Vhr. perben alkalmazandó, 2023. július 28. napja és 2025. június 30. napja között hatályos rendelkezése objektíve nem biztosított a felperes számára egyetlen napnyi lehetőséget sem arra, hogy a gyod-ot igényelhesse.
- [32] Másfelől, a jogalkotó nem jelölt meg egyetlen olyan érvet sem, amely a fenti (i) és (ii), illetőleg (iii) és (iv) esetek között (azaz a szülő halála vagy egészségi állapota, illetőleg a szülői felügyeleti jog szünetelése vagy megszüntetése között) alkotmányosan igazolhatná a hozzátartozó (tehát még csak nem is a szülő) gyod-ra való jogosultságának eltérő szabályozását (a kérelem előterjesztésére vonatkozó abszolút határidő bevezetését a fenti (i) és (ii) esetekben, és a kérelem határidő nélküli előterjesztésének lehetőségét a fenti (iii) és (iv) esetekben).
- [33] 4.3. Tekintettel arra, hogy a gyod célja kifejezetten a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermek saját háztartásában történő nevelése terhének elismerése (lásd az egyes szociális, gyermekvédelmi tárgyú, valamint egyéb kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXVII. törvény jogalkotói indokolását), a Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. napja között hatályos 23. § (4) bekezdése alkotmányosan elfogadható, észszerű indokolás nélküli különbségtételt valósított meg a homogén csoporton belül azért, hogy a gyod iránti kérelem előterjesztésének határideje tekintetében különbséget tett azon esetek között, amikor a hozzátartozó a szülő halála vagy egészségromlása, illetve a szülői felügyeleti jog szünetelése vagy

megszüntetése miatt gondolja saját háztartásában a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermeket.

- [34] 5. Az Alkotmánybíróság a fentiek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a Vhr. 2023. július 28. és 2025. június 30. napja között hatályos 23. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenes volt. Az Abtv. 45. § (2) bekezdése értelmében kizárólag az egyedi ügyben alkalmazott jogszabály megsemmisítése esetén tekinthető automatikus jogkövetkezménynek, hogy a megsemmisített jogszabály az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben nem alkalmazható, az Abtv. 45. § (4) bekezdése értelmében azonban az Alkotmánybíróság az Abtv. 45. § (2) bekezdése főszabályától eltérően is meghatározhatja az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabály általános vagy egyedi ügyekben történő alkalmazhatatlanságát, ha ezt az Alaptörvény védelme, a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja. Jelen esetben mind az Alaptörvény védelme, mind a jogbiztonság, mind az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke (ideértve az Abtv. 25. §-a szerinti bírói kezdeményezés alkotmányos funkcióját is) indokolja azt, hogy az alaptörvény-ellenes jogszabály az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben ne legyen alkalmazható {hasonlóan például: 8/2023. (VI. 20.) AB határozat, Indokolás [39]}. Figyelemmel a gyod jogintézményének lényegére, továbbá figyelemmel arra, hogy a Vhr. alaptörvény-ellenessé nyilvánított rendelkezése egyes esetekben a hozzátartozó magatartásától függetlenül teljesen kizárhatta a gyod-ra való jogosultság hozzátartozó számára történő megállapíthatóságát, mely szabálytól való eltérésre (adott esetben akár méltányosság gyakorlására) a jogszabály semmilyen lehetőséget nem adott, ezért az Alkotmánybíróság az Abtv. 45. § (4) bekezdése alapján elrendelte az alaptörvény-ellenessé nyilvánított jogszabályi rendelkezés folyamatban lévő ügyekben való általános alkalmazási tilalmát is, a rendelkező részben foglaltak szerint.
- [35] 6. A határozatot az Abtv. 44. § (1) bekezdésének első mondata alapján közzé kell tenni a Magyar Közlönyben.

Budapest, 2025. szeptember 30.

Dr. Patyi András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
előadó alkotmánybíró

